

Generalitat de Catalunya
**Departament
de Cultura**

LA NOSTRA NARIEDA

Taller d'impremta

XAC

Xarxa
d'Arxius
Comarcals

Arxiu Comarcal de l'Alt Urgell

ÍNDEX

PRESENTACIÓ DE L'ACTIVITAT.....	2
Descripció de la proposta.....	2
Descripció de l'activitat.....	2
Sabers bàsics.....	3
Competències clau.....	3
DINÀMIQUES DE L'ACTIVITAT.....	4
Coneixem els documents.....	4
Generem debat.....	5
Taller a l'aula: reproduïm el Mètode Freinet.....	6
RECURSOS DE L'ACTIVITAT.....	9

Seu de l'Arxiu Comarcal de l'Alt Urgell

PRESENTACIÓ DE L'ACTIVITAT

Descripció de la proposta

El Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya disposa d'una Xarxa d'Arxius Comarcals encarregats de conservar, tractar, fer accessible i difondre el nostre patrimoni documental. És per això que des de la Xarxa d'Arxius Comarcals es creen activitats dirigides al públic escolar. Aquestes propostes didàctiques faciliten que l'alumnat entengui quina és la funció pràctica d'un arxiu i ofereixen diferents recursos educatius per aproximar-se al passat a través dels arxius del territori.

Descripció de l'activitat

L'activitat parteix de set quaderns escolars que, seguint el MÈTODE FREINET, realitzaren nens i nenes de l'Escola de Fígols d'Organyà durant el curs escolar 1935-36 i que avui estan custodiats a l'Arxiu Comarcal de l'Alt Urgell (ACAU). Aquest mètode va suposar una gran innovació educativa durant la Segona República, ja que es fonamentava en el text lliure a través de l'ús de la impremta a les aules. Era una concepció vinculada als valors de l'escola republicana i als corrents de la renovació pedagògica. Garantia la màxima llibertat d'expressió a l'alumnat perquè es basava en la creació de textos i il·lustracions per editar quaderns amb lletra d'impremta sobre temes escollits pels mateixos nens i nenes.

Amb l'activitat, l'alumnat d'educació primària de l'Alt Urgell pot treballar directament amb els quaderns conservats a l'ACAU, unes fonts primàries que parlen de la història del seu territori a partir de testimonis de l'època de la seva mateixa edat. L'activitat se centra a conèixer els textos que descriuen la relació entre les persones i els animals, valorar-los i reflexionar sobre com ha canviat la manera de relacionar-nos amb els animals i la natura.

Un cop familiaritzats amb aquests documents, es reproduïx el mètode Freinet a l'aula treballant en grups per crear un quadern com els que hauran treballat.

Sabers bàsics

L'activitat que plantejgem desenvolupa els següents sabers del currículum de coneixement del medi natural, social i cultural de cinquè i sisè de primària¹:

- Anàlisi de diferents fonts històriques: orals, escrites i patrimonials per interpretar les accions individuals i col·lectives de fets i esdeveniments rellevants de la història.
- Ús de la investigació per a la realització de projectes que analitzin fets, esdeveniments i temes de rellevància actual amb perspectiva històrica, contextualitzant-los a l'època medieval, moderna i contemporània.
- Selecció de tècniques d'indagació (observacions, identificació i classificació, formulació de preguntes i prediccions, planificació i realització d'experiments i recerques, cerca de patrons, creació de models, cerca d'informació i de dades, experiments amb control de variables, comunicació dels resultats...) adequades a les necessitats de la investigació.
- Ubicació i relació de fets i esdeveniments de les grans etapes històriques en eixos cronològics, digitals i analògics per entendre el temps històric.
- Reflexió sobre el paper dels invisibles (dones, infants, pobres...) en la història per entendre els principals moviments en defensa dels seus drets, la situació actual i els reptes de futur.

Competències clau

L'activitat permet posar en pràctica les següents competències clau del currículum educatiu²:

- Competència en comunicació lingüística
- Competència ciutadana
- Competència social, personal i d'aprendre a aprendre
- Competència en consciència i expressions culturals

¹ Decret 175/2022, de 27 de setembre, d'ordenació dels ensenyaments de l'educació bàsica de la Generalitat de Catalunya.

² Llei Orgànica de Modificació de la Llei Orgànica d'Educació 3/2020, de 29 de desembre d'Educació. Al *Butlletí Oficial de l'Estat*, 30 de desembre de 2020.

DINÀMIQUES DE L'ACTIVITAT

A qui s'adreça	Alumnat d'educació primària, especialment a l'alumnat de cycle superior
Objectius	Conèixer l'educació del segle XX i el mètode Freinet Introduir el treball amb fonts primàries Fomentar el treball col·laboratiu Entendre la funció i la importància d'un Arxiu
Durada	Dues sessions. Es pot complementar amb una visita a l'ACAU.

Coneixem els documents

En primer lloc, es tracta de presentar a l'alumnat els documents seleccionats de l'Arxiu Comarcal de l'Alt Urgell. Els quaderns es poden trobar a la carpeta de recursos i també es poden consultar [en aquest enllaç](#). En aquest mateix enllaç trobareu informació detallada sobre els quaderns Narieda, però podeu utilitzar la informació següent per poder presentar aquesta documentació a l'alumnat.

NARIEDA és el nom que reben aquests set quaderns originaris de Fígols d'Organyà i que són producte de l'aplicació del mètode educatiu FREINET. Aquests quaderns foren creats al llarg del curs 1935 - 1936, és a dir, a les portes de la Guerra Civil Espanyola, en un moment en què pocs infants de l'Alt Urgell tenien accés a l'educació perquè havien d'ajudar amb les tasques domèstiques o començaven a treballar molt aviat. Malauradament, l'esclat del conflicte va suposar la fi d'aquest mètode educatiu.

El mètode Freinet deu el nom al seu creador, Célestin Freinet, un mestre francès de principis de segle XX. Aquest mètode es basava en la introducció de les impremtes a les escoles, per tal de garantir l'aprenentatge des de la llibertat d'expressió. La metodologia tenia com a objectiu final imprimir uns quaderns amb idees i coneixements propis de l'alumnat i editat i creat pels mateixos infants. També era important l'objectiu de crear una xarxa d'intercanvi, ja que dels quaderns se n'imprimien diverses còpies per intercanviar-les per correu postal amb altres escoles que també

aplicaven aquesta metodologia. Ara bé, la importància del mètode estava sobretot en el procés de creació. Era un sistema totalment innovador, que concebia l'escola com un espai de creixement personal i plantejava l'educació des de la democràcia i la catalanitat. Era el mateix alumnat qui protagonitzava el seu aprenentatge i qui decidia la temàtica a tractar. El treball es feia de forma cooperativa, treballant a les aules però també a l'exterior i basant-se en l'autogestió. Aquest mètode garantia el privilegi de llegir i escriure a la vegada que assegurava l'adquisició d'uns coneixements bàsics i el desenvolupament de certes habilitats i emocions.

Narieda, el nom dels quaderns, fa referència a una muntanya propera al poble de Fígols d'Organyà. Els quaderns originals es conserven a l'Arxiu Comarcal de l'Alt Urgell al fons Joan Sarradell. El nom del fons fa referència a l'alumne més actiu de la impremta i pare de qui ha cedit aquests quaderns: Rosa Sarradell. Aquests quaderns són una mostra de la importància de conservar la memòria per a conèixer la nostra història.

Generem debat

Treballem el contingut dels quaderns a partir dels fragments que s'han seleccionat dels set exemplars conservats i que tenen com a temàtica els animals. Aquest material es troba a la carpeta de recursos i es pot, o bé projectar a la pissarra digital i llegir conjuntament tot el grup classe o bé imprimir-los i repartir-los entre l'alumnat per fer un treball individual que després es pugui compartir amb la classe.

Un cop llegits els textos originals, s'inicia un debat per reflexionar i compartir opinions. Aquest debat el dirigeix el docent que pot utilitzar algunes d'aquestes preguntes per a dinamitzar-lo:

- Què us ha sorprès més del que heu llegit?
- Heu trobat alguna diferència entre com es relacionaven abans les persones amb els animals i com ens hi relacionem ara?
- Creieu que ara utilitzem la paraula domesticar amb el mateix sentit i pels mateixos animals que abans?
- Tots els nens i nenes que van crear aquests quaderns vivien molt a prop de la naturalesa, en canvi, ara la majoria de nosaltres vivim a les ciutats o als pobles. Vosaltres què preferiu? Quins avantatges i quins inconvenients veieu a viure al camp i a viure a la ciutat?
- Creieu que els animals viuen millor ara que abans?

Abans d'iniciar el debat amb tot el grup, és important explicar què caldrà que facin un cop s'hagi acabat perquè puguin preveure quines tasques hauran de fer i prendre algun apunt si els cal.

Un cop finalitzat el debat, el grup classe s'organitza en petits grups de tres o quatre persones (segons el nombre d'alumnes a classe) i cada grup ha de treballar en equip per fer aquestes dues activitats:

1. Redactar una idea que hagi sorgit durant el debat. A partir de totes les intervencions del debat, cal escollir alguna idea o història que els hagi cridat especialment l'atenció. Han de redactar aquesta idea fent servir unes 60 paraules (unes quatre línies de text aproximadament). Un cop el grup ha validat el text, també n'han de fer la correcció ortogràfica i gramatical amb l'ajuda del personal docent o amb les eines que tinguin a l'aula (diccionaris o recursos en línia).
2. Dissenyar una imatge que il·lustri el text que han escrit. En aquest punt de l'activitat, no cal que dibuixin la il·lustració perquè més endavant l'hauran de fer al full definitiu del quadern, només cal que en facin un esborrany o una petita descripció.

Un cop tots els grups tenen tancada la proposta, una persona representant de cada grup la presenta a tota la classe. Aquests textos i imatges seran les que donaran contingut al quadern de la classe que hauran de crear a imatge dels quaderns NARIEDA.

Quan tots els grups han presentat la seva proposta, la classe s'ha de posar d'acord per triar un títol i un dibuix per a la portada del quadern. Es recomana que el títol sigui només una paraula o una frase molt curta, que reculli l'essència dels textos que han creat o que sigui un concepte que els defineixi com a classe.

Taller a l'aula: reproduïm el Mètode Freinet

Aquesta part de l'activitat es pot fer a l'aula del centre educatiu o es pot fer a les instal·lacions de l'Arxiu Comarcal de l'Alt Urgell. Si veniu a l'Arxiu, us podem mostrar els facsímils originals i podreu fer el taller amb els materials que tenim preparats específicament per aquesta activitat.

Si no us podeu desplaçar a l'Arxiu, us oferim diferents opcions per fer el taller a l'aula amb materials econòmics i de fàcil obtenció.

- La primera part del treball es duu a terme amb els petits grups que han funcionat durant la primera part de l'activitat. Cada grup rep un full de mida DIN A5 per reproduir-hi el text, la firma (noms i edat) i el dibuix. Aquest full es pot utilitzar per les dues cares i ha de ser d'alt gramatge (d'uns 250 grams) per poder treballar amb tinta o pintura. D'aquesta manera la tinta queda més ben fixada, no traspasa i afegeix un efecte d'autenticitat al quadern.
- Abans de començar a escriure i a dibuixar, s'ha de traçar una línia vertical al cantó esquerre del full, a 1 centímetre de marge, per poder fer l'enquadernació posterior. Com que és una línia per orientar-se, cal dibuixar-la molt fina per tal que no es vegi massa. També caldrà distribuir l'espai disponible per assegurar que hi caben bé totes les lletres i dibuixos.
- Per utilitzar la tècnica d'impremta a l'aula es poden fer servir dos recursos senzills que es preparen amb tot el grup classe:

- Utilitzem materials tous com la patata o la goma d'esborrar per fabricar les peces de cada lletra. Es recomana usar una tipografia d'impremta majúscula per fer-ho més fàcil. Primer es dibuixa la lletra sobre una cara plana del suport tou. Recordeu que cal fer-ho en la

- direcció oposada perquè en imprimir s'invertirà i la podrem llegir del dret. Després, amb una cullereta petita, es buida el contorn de la figura per rebaixar-lo i obtenir el tampó. Amb aquest sistema, escrivim el text lletra a lletra, sucant en pintura o tinta el tampó i anant completant el text sobre el full.
- Si es vol utilitzar una tècnica més semblant al mètode de la impremta, es necessita plastilina, peces de lletres fetes de fusta, cartó o goma eva (que també podeu fer a l'aula), pintura o tinta i rodets de pintura. En primer lloc, cal estirar una peça de plastilina prou ampla perquè hi càpiguen les línies de lletres per fer el text, a la mesura del DIN A5. En segon lloc, se seleccionen les lletres necessàries i es van col·locant alineades damunt la plastilina. Recordeu que s'han de col·locar en l'ordre invers de lectura perquè després el text quedi del dret; es pot fer servir un mirall per fer les correccions que calguin abans d'imprimir. Tot seguit, s'aplica la pintura o la tinta damunt la superfície de les lletres amb l'ajuda del rodet, vigilant de no tocar la base de plastilina. Immediatament, es col·loca el paper al damunt i es fa pressió perquè surti la impressió, traient-lo després amb molta cura.

- Pel que fa al dibuix, es pot utilitzar el mètode del tampó de material tou si és un dibuix molt senzill que només representa el contorn de la figura. Si és un dibuix més complex, el més recomanable és fer-lo primer amb llapis i després resseguir-lo amb retolador. Si es disposa de temps, es pot acolorir.
- Cada grup s'encarrega del seu text, per tant, d'escriure'l, de firmar-lo i d'il·lustrar-lo. La portada es pot fer de manera conjunta amb tota la classe o bé se'n pot encarregar un dels equips.
- Per acabar el taller, un cop tots els fulls siguin secs, es munta el quadern decidint en quin ordre s'han de col·locar les pàgines i es grapen totes juntes per la banda esquerra, sobre aquell marge d'1 centímetre que s'ha marcat a l'inici. Aquesta és la manera més senzilla d'enquadernar el nostre QUADERN FREINET.

En aquesta imatge es poden veure alguns quaderns d'impresió realitzats al casal d'estiu d'Alàs. Serveix com a exemple per veure un possible resultat final de la impressió i de l'enquadernació.

- Ens agradaria molt que ens féssiu arribar una còpia escanejada o fotografiada del vostre quadern a l'Arxiu, a l'adreça acalturgell.cultura@gencat.cat. Així podrem afegir-lo a la col·lecció de quaderns Freinet de la comarca que custodiem.

RECURSOS DE L'ACTIVITAT

A la carpeta de recursos de l'activitat trobareu els materials necessaris. D'una banda, hi ha un document que és la selecció de textos a partir de la qual es desenvolupa l'activitat. D'altra banda, es poden consultar els set quaderns Narieda que es conserven.